

BELLE TEN

Cilt : XL

NİSAN 1976

Sayı: 158

BURSA ARKEOLOJİ MÜZESİNDE BULUNAN KÜLTEPE TABLETLERİ

VEYSEL DONBAZ – ERGİN HORASANLI

Burada üzerinde çalıştığımız tabletler, 1958 yılında müzeye satın alınma yoluyla girmiş bir kısım Kültepe tabletidir. Bursa'yı ziyareti sırasında hocamız Prof. Dr. Emin Bilgiç tarafından tetkik edilmişler, üzerlerinde başkaca bir çalışma yapılmamıştır. Bir grup müzeci meslektaşımızla gittiğimiz Bursa'da, müzeyi ziyaretimiz sırasında, varlıklarından haberdar olunup, tetkik ve ciddi bir çalışma hususundaki dileğimiz, sayın Müze Müdürü Altan Akat tarafından olumlu karşılanmış ve aslen müzede görevli Sumerolog arkadaşımız Ergin Horasanlı ile müştereken etüd yapmamız uygun görülmüştü.

Tabletlerin, Kültepe'den ne yolla müzeye geldiği belli değildir. Ancak, bir kısım özel tasarrufa tabi Kültepe tabletleri gibi, elden ele dolaşarak müzeye geldiği hususu daha akla yakın bir ihtimaldir. Tabletler şekil, yazı karakteri ve mevzu bakımından incelendiği zaman, neşredilmiş binlerce Kültepe tabletinden farklı olmadıkları kolayca görülmektedir. Bütün olarak ele alındıkları zaman, tabletler, kapsadıkları konu dışında fazla bir şey vermemekle beraber, kırık olan zarf parçasındaki Ba-áb-ilim = Bâbili yer ismi (3775 zarf parçası) Kültepe metinlerinde ilk defa geçmesi nedeniyle önemlidir.

Bize böyle bir imkânı verdiği için müze müdürü sayın Altan Akat'a teşekkürü bir borç biliriz. Bursa, Türk İslâm Müzesinin açılışına şeref veren Kültür Bakanlığı Müsteşarı hocamız sayın Prof. Dr. Emin Bilgiç'le çalışmayı gözden geçirme fırsatını bulduk. Kıymetli mesai ve uyarılarından dolayı şükranlarımızı arz ederiz.

Bursa 3772

Sağlam bir tablet. $5,8 \times 3,6 \times 1,4$ cm.

Transkripsiyon:

- Öy. 1) um-ma- šu-nu-ma 9 GÍN^{TA}
 2) A.NA^{TA} dí-in AN.NA
 3) ta-dí-in ki-ma AN.NA-kà
 4) 8 1/2 ma-na^{TA} ta-ad-nu
 5) a-ší-a-tí iš-tí-šu-nu
 6) lá ni-ba-ku a-ma-kam a-na ší-im
 7) AN.NA^{ki}-kà iš-tí-kà
 8) li-iz-ku-ú ú A-na-ni silik
 9) ni-kà-sí . . . -ra-nim
 k. 10) iš-tí A-na-ni a-ma-kam
 ay. 11) zu-ku

Öy. Onlar şöyle söylediler: (hepsi) 9 şeqel (2) kalaydır. Kalay kararını (3) verdin. Kalayın için 8 1/2 mine verilmişlerdir. (5) bundan dolayı onların sorumluluğu altında (6) nakletmiyeceğiz. Orda kalayının bedeli hususunda (7) seninle (8) hesaplaşmış olsunlar (açık bir anlaşmaya varsınlar) ve Anani (9) hesabı bana sın (10) Anani ile orada (11) temize çık (açıkça uzlaş).

- (5) a-ší-a-tí: ašši'āti = bundan dolayı, bunun için (KTH 1,5). Iš-tù ON i-tù-ra-ni a-ší-a-tí ú-ša-as-še-er-šu (CCT II 29, 15-20; ki-ma a-še-ri-kà a-wi-lúm i-lá-kà-ni a-ší-a-tí a-wi-lam lá nu-ša-am-ri-iš (ATHE 40, 22-25).
- (6) lá ni-ba-ku . abāku = göndermek, (ticarî emtia). iştikunu e-ma-ri annišam áb-kà-ni-šu-nu "kendi sorumluluğun altında eşekleri buraya gönder" (CCT 344a: 12) išti annikika a-ba-kà-kum "kalayınla sana göndereceğim" (CAD I s. 4)
- (8) li-iz-ku-ú = zakā' um/zakû "temiz olmak, açık olmak, mecburiyet ve isnadlardan sıyrılmış olmak. Prek. Pret. 3. şahıs çoğul. (ATHE 23, 13). ana šitti kaspikà PN ištika li-iz-ku "gümüşünün geri kalan kısmıyla PN seninle temize çıksın".
- (11) zu-ku: I₁ imp. temize çık, hesaplaş. Örnekler: tib' ama atalkam bīt kārīm zu-ku-ú "acele kalk buraya gel ve karu da temize çık" (CCT 46d: 20); TC 160, 14.

- (9) ni-ka-sí ra-nim. nikkassu “hesap, kasa”. Örnekler: ni-kà-sí-i (ICK I 52, 15); ni-kà-sú-ni na-pu-şú “kasamız kırıktır”. Normal olarak nikkassu şasa’um / şaşû “hesabı çağır-mak, hesabı görmek” şeklinde metinlerde geçen bu teknik terim, metnimizde açıkça belli değildir. Ancak, son heceler x-x -ra-nim olarak görünmektedir. Krş. ICK 11b, 3; KUG 8 (=EL 167), 12-13. i-şa-sà-a ni-kà-sí “hesabı görmek” (KTS 4a, 17-18)

Bursa 3773

Arkayüzde sol alt köşe kırık. 4,4×3, 9×1,5 cm.

Transkripsiyon:

- Öy. 1) um-ma Sú-e-a-ma
 2) A-şur-mu-ta-bi-il₅
 3) qí-bi-ma 7 TÚG ku-ta-nu
 4) SIG₅ TÚG A-bar-ni-um
 5) TÚG ra-qu-tum SIG₅ 1/2 ANŞE
 6) şa-la-mu-um mi-ma a-nim
 7) şa DAM. GÁR A-ħa-nu-um
 8) ú-şé-li-am 3 TÚG
 9) şa A-ki-dí-e A-şur-da-mi-iq
 k. 10) a-ma-ni-im a-ħi-im
 11) şa-ni-im
 ay. 12) A-da-da TÚG^{ba-tú}
 13) şu-ma iš-tí KASKAL. KUR^{ttm}
 14) şa ru-pu-ni-im TÚG^{ba-tí}
 15)] ú şú-ħa-ar-kà
 16)]-in tá-ħi-ma
 17)]-şu-nu şu-ma
 18)]-i-ba-şí-ú
 19)]-x-e-ú
 20)]i)n-im
 ök. 21)]-li Iştar-pí-lá-aħ
 22) uz-ni pé-té
 23) a-ħi a-ta a-dí iq-bi-kà
 24)]-x-Iştar
 25)]-um

Tercüme:

- Öy.) Su'e'ama şöyle söylüyor: (2) Aşşur-mutabbil'e (3) söyle (3-4) 7 takım iyi cins kutānū elbisesi (kumaşı) 1 Abarniu kumaşı (5) iyi cins ince elbiselik kumaş (5-6) yarım siyah eşek (yükü) (7) tüccara ait ne varsa hepsini Aḥannum (8) bana getirdi. Üç (9) Akat kumaşını (ise) Aşşur-damiq (k. 10) başka kime (11) (getirsin?) (ay. 12) Adada elbise (13) eğer kervan ile (sorumluluğu altında) (14) elbise (15) senin kölen (16) ilâve et (kat) (17) onlar eğer (18) bulunuyorsa (19-20) kırık (ük.21) Iştar-pilaḥ (22) kulaklarımı açınız (23) sen kardeşimsin (lütfen) emrine kadar (24) Iştar (25) kırık.
- (5) TŪG ra-qu-tum SIG₅: "ince, iyi cins narin kumaş" Hecker, An. Or. 44 58c. - 1/2 ANŞE şa-lá-mu-um: "Yarım siyah eşek. Yarım siyah eşek yükü veya hissesi" olarak anlamalıyız. Krş: 1 1/2 ANŞE şa-lá-mi-im 1/2 ma-na 6 GÍN KŪ. BABBAR pi-šu-nu CAD 7 s. 11 vd.
- (8) ú-še-li-am III₁ Pret. elû/elā'um = çıkarmak, sevk etmek yükselmek. (An. Or. 44 97b)
- (10) a-ma-ni-im a-ḥi-im ša-ni-im: a-ma-ni-im = ana mannim "kime?" Ungnad-Matouš, Grammatik des Akkadischen (1964), s. 37. a-ḥi-im: "başka, yabancı, ortak bir şeyin ilk yarısı" gibi pek çok manaları olan bir kelime. Bkz. CAD I s. 195 vd. ša-ni-im: "başka, ikinci" (TC 18, 43) fem. ša-ni-tum (TC III 6,7). Metnimizde geçen a-ma-ni-im a-ḥi-im ša-ni-im kelimelerinden sonra normal olarak bir fiil beklemeliyiz. a-na ma-ni-im ša-nim lá-ti-ki-il₅ "başka kime itimat edeyim?" (TC 6,5) Bir başka örnek: a-na ma-nim mi-nam i-na ba-ri-ku-nu ḥa-bu-lá-ku "aranızda kime ne borçluyum?" (TC III 63, 9-11) Yukarıda verdiğimiz her iki örnekte de adı geçen kelimelerden sonra bir fiil vardır. Bu itibarla a-ma-ni-im a-ḥi-im ša-ni-im kelime gruplarından sonra bir fiil beklemeliyiz. Tabletten mevzuunu bozmayacak uygun bir fiille tamamlanabilir. Kültepe metinlerinde pek çok örneğini gördüğümüz ticarî malların getirilmesi, götürülmesi, sevki ve teslimi ile ilgili bir fiille bu kısım tamamlanabilir. Sayın hocamız Prof. Emin Bilgiç'in bu mealdeki teklifine biz de katılıyoruz.

- (14) x-ru-pu-ni-im: kelimenin ilk işareti kırık olduğu için belirli bir teklif getiremiyoruz. Ancak, bir meslek adı veya kumaş cinsi ile ilgili olabilir.
- (16) řá-ħi-ma: Bkz. Kienast, ATHE 58,7 “der beigegeben” olarak veriyor. zu x ana y řaħħu’um “bir şeyi birisinin yakına getirmek” krş ibid.
- (23) iq-bi-kà: qabû fiilinden yapılmış bir isim “emir, sipariş” bkz. CAD 7, s. 173

Bursa 3774

Sağlam bir tablet. 5 × 4, 3 × 1,5 cm.

Transkripsiyon:

- Öy. 1) 1/2 ma-na 1/3 GÍN KÙ. BABBAR
 2) řa-ru-pá-am i-řé-er
 3) řu-ku-pí-im
 4) I-dí-Iştar i-řu
 5) iř-tù ħa-mu-uř-tim
 6) řa Ú-ra-a-a ù
 7) Kur-ub-Iştar 1 GÍN
 8) i-na ITU.KAM
 9) ú-řá-áb li-mu-um
 k. 10) Al-řāb
 ay. 11) ITU.KAM řa ki-na-tim
 12) IGI A-şur-tù-ku-ul-tí
 13) IGI A-şur-mu-ta-bi₄-il₅

Tercüme:

Öy.1) 1/2 mine 1/3 şeql (2) tasfiye edilmiş gümüşü (3) řu-Kubum (3) üzerinde Idi-Iştar alacaktır. (6-7) Ura’a ve Kurub-Iştar’ın (5) hamuştuluğundan (itibaren) (8) ayda 1 şeql (9) faiz ilāve edecek. Eponim (k 10) Al-řāb (11) ay řa kinatim (12) şahit Aşşur-tukulti (13) şahit Aşşur-mutabbil.

Tablette ilginç olan husus, ödünç verilen borcun vadesiz verilmesidir. Diğeri bir ifadeyle borcun ödeneceği tarih belirtilmemiştir. Kültepe tabletlerinde verilen borçlara ait faiz miktarları ve değışimleri Balkan tarafından belirlenmiştir. (Studies in honor of Benno Landsberger.. s. 165 OIP Assyriological Studies 16, 1965).

Bursa 3775

Üst tarafı kırık bir tablet. $5,3 \times 4 \times 1,9$ cm.

Transkripsiyon:

- Öy. 1) um-ma šu-[ut-ma
 2) Lá-bi₄-šu [.
 3) Ištar-pì-lá-aḥ áš-a-al-ma
 4) lá-áp-ta-tí A-šur-ma-lik
 5) DUMU Ga-tí-im áš-a-al-ma
 6) um-ma šu-ut-ma É a-bi₄-ia
 7) li-ší-ir-ma i-na
 8) u₄-mì-im ṭup-pì i-lá-pu-tù
 k. 9) a-qá-bi₄-a-kum
 ay. 10) [ša] A-šur-ma-lik DUMU A-lá-ḫi-im
 11) ba-lu-um Šu-ḫu-bu-ur
 12) ú En-na-nim
 13) lá-a na-ir 13 ma-na
 14) KÛ.BABBAR ni-il₅-qé-a-ma
 15) a-li-bi₄-i lu-qú-tí-kà-ma
 16) na-di-i mì-šu ša ta-áš-pu-ni
 17) ¹lu-¹ qú-tí ta-ak-la-a
 sk. 18) Ša-du-nim DUMU Na-ba-¹um¹
 19) x x-ma KÛ.BABBAR lik-na-ku-ma
 20) x x A-ni-a-lá
 21) x lu i-de₈-e ša-áp-tí-e

Tercüme:

Öy. x + 1) o şöyle seyledi: (2) Labišu (3) Ištar-pilāḥ (a) sordum (4) sen kaydetmişsin (5) Gatim'in oğlu Aššur-malik'e sordum: (6) o şöyle cevap verdi: babamın evini (7) tanzim etsin (8-9) tabletimi yazacakları günde (durumu) sana söyleyeceğim. (ay. 10) Alāḫim'in oğlu Aššur-malik'e gelince: (11-12) Šu-ḫubur ve Ennānum olmadan (13) parlamasın (ortalıkta görünmesin) 13 mine (14) gümüşü biz aldık (15) zimmetimde bulunan malın (16) konulmuştur. Niçin (17) malımı başkasına verdiğin, teslim ettiğin hususunda susuyorsun? (sol k. 18) Naba'um'un oğlu Šadunim (19) ve mühürlesinler (?) ve (20) Aniala (21) yünümden haberin olsun.

- (2) La-bi₄-šu: benzer isimler için bakınız Stephen, Personal Names of Cappadocia, s. 54 (1928).
- (3-5) áš-a-al-ma: šaā'lu sormak fiilinden I₁ Pret. "ben sordum". i-ša-a-al-ma (EL 319, 6) a-ša-al-kà (BIN IV (=EL 265), 5; Hecker, An. Or. 44 28g-91b.
- (4) lá-áp-ta-tí ve (8) i-lá-pu-tù: lapātu "kaydetmek, yazmak" (ATHE s. 123 15, 5). tup-pu-šu la-áp-tù "vesikasını gösterdi" (ATHE 15,5); ina ṭuppim labīrim lá-áp-tù "eski tablet üzerinde kayıtlıdır" (CAD 9. s. 86); mala lá-áp-ta-tí-ni atta leqe "girdiğin (hissen) kadar al" (ibid s. 87). Metnimizde geçen (st. 4) lá-áp-ta-tí Stat. 2. şh. tekil. i-lá-pu-tù (BIN IV 51, 25)
- (13) la-a na-ir: nawāru "parlamak" fiilinden imp. Ancak, Kültepe metinlerinde ilk defa geçen bir form.
- (16) na-dí-i: Stat. 1. şh. tekil = nadā 'um "koymak".
- (16) ta-áš-pu-ni: šapā'um "susmak, borcu ödemek" (Hecker, An. Or. 44 95e) Örnekler: ta-áš-ta-pu I₂ Pres. (TC III 73, 39) ta-aš-pu-ú BIN IV 18, 10; ta-áš-ta-pu-a-ni (BIN VI 69, 15; ICK I 17 B, 31) ATHE 4, 12 ve 43, 7 de šapā'um "susmak, sükût etmek" ile šabā'um "doymak" karıştırılmış görünüyor. bkz. Hecker. An. Or. 44, 95
- (21) lu i-de₈-e: idā'um "bilmek" fiilinden I pragfigierter Stat. (CCT IV 45b, 33; TC III 73,8) lu i-de₈-a Ankara 2806, 40.

Bursa 3775 zarf

Kırık bir zarf parçası. Üzeri mühürlü. Üzerinde sadece bir kaç satır yazı var.

Transkripsiyon:

- x +1) x.....
 2) x ki
 3)]-ḫu ú-lá ... = ne de
 4) ša ba-áb-AN^{KI} = Babil'in

St.4. de gördüğümüz Bābili şehir ismi Kültepe metinlerinde pek seyrek geçen bir isimdir. TIN.TIR.KI = Bābili yazılışı (KUG 47,7) Ahamenid devrinde yazılmış bir borç senedinde geçmektedir ki, bunun Eski Asur Devri vesikalaları ile ilgisi yoktur. KI determinatifi olmadan yazılan ba-ba-il₅ = wa-bi-il₅

(ICK I 103, 22) bir borç terimi; Ba-ba-lim, Pá-pá-ilim (Balkan, Observations... no. 18-61); Ba-bi-li-im (ICK II 345,7; 127, ×+ 5, ×=29); Ba-bi-lim, Ba-bi-li-im (ICK I 182, R. 4; 191, 48); Ba-bi-li, Stephen, Personal Names of Cappadocia s. 80) şahıs isimleridir. Kırık zarf parçası üzerinde geçen ismi tablet üzerinde o kısmın kırık olması nedeniyle göremedik. Bu nedenle ne münasebetle geçtiği hususunda da bir fikrimiz yok.

Bursa 3776

Alt ve sağ kenarı kırık siyah renkte bir tablet. 5×4, 1×2,3 cm.

Transkripsiyon:

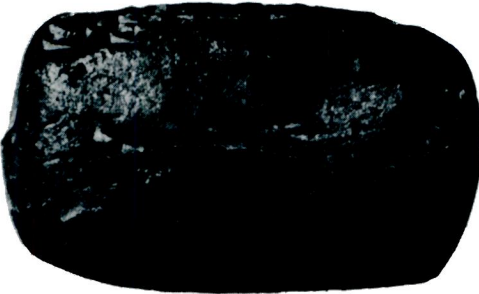
- Öy. 1) a-na Ašûr-i-^rmì-tí¹
 2) Šu-Ištar En-na-[nim
 3) Bu-bu-ra-^rnim¹
 4) Im-dì-AN-ma [.....
 5) KÛ.BABBAR ni-is-ḫa-sú x[.....
 6) ^rša¹ pu-qú-ri-la-nu [.....
 7) i-na 20 ma-na KÛ.BABBAR [a-na
 8) ší-mì-im ša-a-mì-im [.....
 9) l me-at ku-ta-nu [.....
 10) 16 GÚ 50 2/3 ma-^rna¹
 11) i]t-pu-lu 20 na-ru-u[q
 12)] 6 ma-na [.....
- ay. 1) ṭup-pí-ku-nu šu-[.....
 2) 1 GÚ AN.NA ša ^dIM-x [.....
 3) ḫa-bu-la-ni a-na 3 I[TU.KAM
 4) kà-bi-ut-ma-am a-pu-i[l₅
 5) 4 ša-na-at-im x [.....
 6) šu-ma a-dì-ni x [.....
 7) lá ta-áš-ta-pu-[in-ni a-na
 8) ší-mì-im di-na-^rma¹
 9) le-eq-a-ma šé-bi-[la-nim
 10) a-ḫu-ú a-tù-nu a-b[i₄ a-tù-nu
 11) iḫ-da

3772 öy.

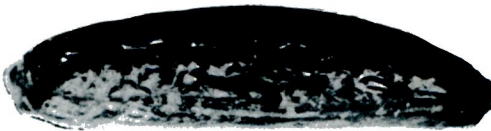
3776 öy.

3772 ay.

3776 ay.

3772 k.

3773 öy.

3774 öy.

3773 k.

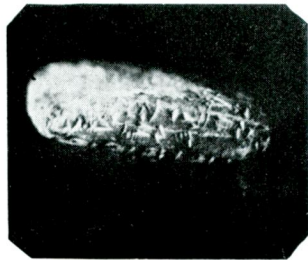
3774 ay.

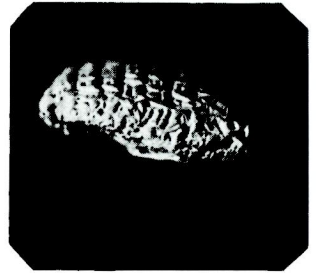
3773 ay.

3774 k.

3773 ük.

3773 sk.

3775 öy.

3775 ay.

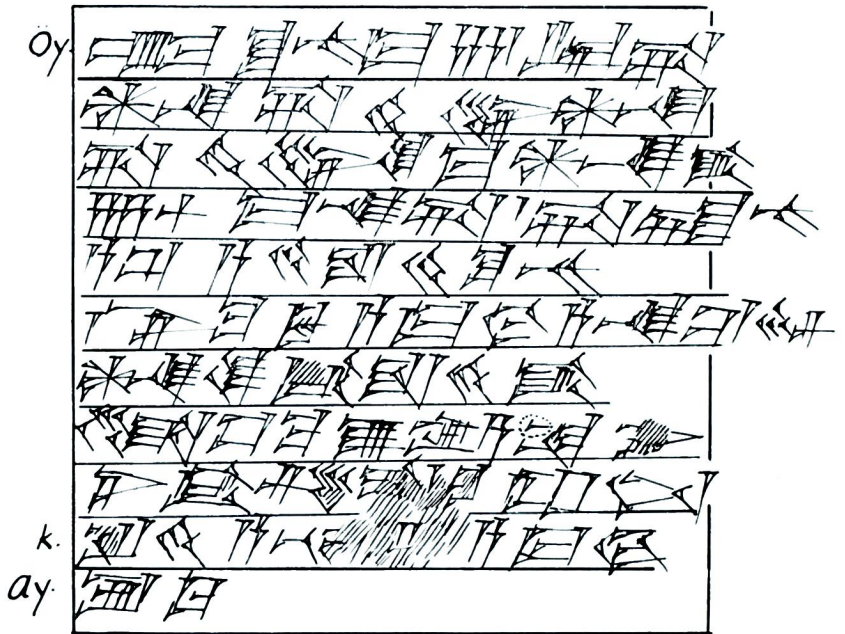
3775 k.

3775 sk.

3775 zarf

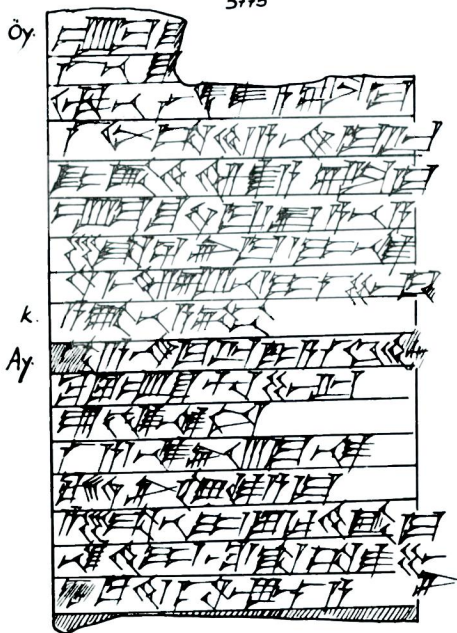
3773

öy
 k
 ay
 ük
 sk

3774

äy
 k
 Ay

3775

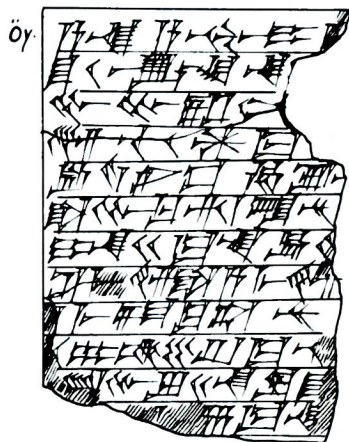
solk

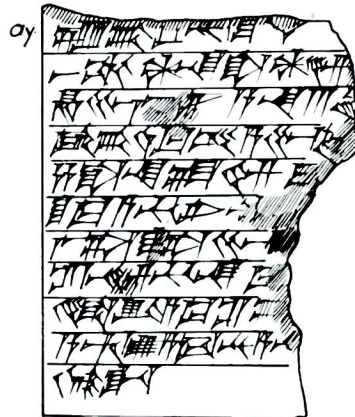
3775 Zarf

3776

3776

Tercüme:

- Öy. × +1) Aššur-imitti'ye ... (2) Šu-Ištar Ennānum (3) Buburanim (4) Imdilum ve ... (5) gümüşün vergisini (6) (7) 20 mine gümüş almak için (9) 100 kutānu ... (10) 16 (talent 50 2/3 mine ... (11) ödediler 20 çuval ... (12) 6 mine ... ay. × +1) tabletinizde dir.... (2) ^dAdad-x'e ait bir talent kalay (3) bana borçludur üç ay için.. (4) bana değeriyle ödensin ... (5) 4 yıldır (6) senin şimdiye kadar (7) beni tatmin etmediğin hususuna gelince (8) fiatı karşılığında veriniz (9) benim için alınız bana gönderiniz (10) sizler kardeşimsiniz, sizler babamsınız (lütfen çok rica ederim) ... (11) gereken ilgiyi gösteriniz.
- × +1) ni-is-ħa-sú = ni-is-ħa-tù-šu: nishātum "vergi, resim. Pl. nishāssu (ATHE 48,6); An. Or. 44 4od, 54a, 64f.g.
- (6) [ša] pu-qú-ri-la-nu: puqurrû/buqurrû" iddia bkz. CAD 2, s. 326
- (10) i]t-pu-lu apālu" ödemek, bir hukuki meselede tatmin etmek fiilinden I₂ Pret. çoğul 3 şahıs. Bkz. CAD apālu.
- (10) na-ru-[uq] = naruqqum: "çuval, kapital, sermaye". Örnekler: ša na-ru-uq PN "PN'in çuvalı, sermayesi (CCT II 45b, 9-10; 10 na-ru-uq ar-ša-tum "10 çuval arpa" (CTT 33b, 7-8).
- (ay.4) ka-bi-ut-ma-am: kabātu "önemli olmak, gereken önemi verip şerefendirme" I₁ İmp. ventiv. Krş. kabitu (CAD 8, s. 21); ku-ta-bi₄-it-ma II₃ "bizi çok şerefendir" (BIN IV 9, 21-VI 7.6). a-pu-il₅: apālu "bir hukukî meselede tatmin etmek, cevap vermek. Normal olarak a-pí-il beklemeliydik" o cevap verdi, telafi etti (bkz. kaspam elika išu kaspam a-pí-il "bana borçlusun, parası ödendi" JCS 11 106 No. 1: 12) apālu I Pres. ippal / apil şekilleri başka örneklerde de var: adı kaspam i-ip-pa-lu ina mimma ša išu itti mārišu PN a-pi-il "gümüşü geri ödeyinceye kadar oğullarıyla birlikte o PN'e sorumludur". (MDP 24 345: 6).
- (10) a-ħu-ú a-tù-nu a-bi₄ a-tù-nu "Kültepe metinlerinde kullanılan "lütfen, aceledir" ifadesi yerine kullanılan teknik terimlerdendir. bēli attunū, ĩli attunū ve bazen de atta tekil şekilde kullanılır. Bkz. OIP 27, 62, 30-31.

